

چهل حدیث از امام کاظم سلام الله علیه

۱. کلید بصیرت

امام کاظم(ع): تَفَقَّهُوا فِي دِينِ اللَّهِ، فَإِنَّ الْفِقْهَ مِفْتَاحُ الْبَصِيرَةِ.
در دین خدا، ژرفکاو می کنید؛ زیرا دین شناسی، کلید بصیرت است.

تحف العقول: ص ۴۱۰

۲. پیری زودرس

امام کاظم(ع): كَثْرَةُ الْهَمِّ يُوْرِثُ الْهَرَمَ.
فراوانی غصّه، موجب پیری است.

تحف العقول: ص ۴۰۳

۳. صداقت در گفتار

امام کاظم(ع): مَنْ صَدَقَ لِسَانُهُ زَكِيَ عَمَلُهُ.
هر که زبانش صادق باشد کردارش پاکیزه است.

تحف العقول: ص ۳۸۸

۴. حسن نیت

امام کاظم(ع): مَنْ حَسَنَتْ نِيَّتَهُ زِيدَ فِي رِزْقِهِ.
هر که فکر و نیتش نیک باشد در روزی اش توسعه خواهد بود.

تحف العقول: ص ۳۸۸

۵. نیکی به برادران و خانواده

امام کاظم(ع): مَنْ حَسَنَ بُرَّهُ بِإِخْوَانِهِ وَ أَهْلِهِ مُدَّ فِي عُمُرِهِ.
هر که به دوستان و خانواده اش نیکی و احسان کند، عمرش طولانی خواهد شد.

تحف العقول: ص ۳۸۸

۶. دغلكاری و آزار

امام کاظم(ع): لَيْسَ مِنْ أَخْلَاقِ الْمُؤْمِنِينَ الْغِشُّ وَلَا الْأَذَى.

دَغْلَكَارِی و آزاررسانی، از اخلاق مؤمنان نیست.

الكافی: ج ۸ ص ۱۲۶ ح ۹۵

۷. ولخرجی و اسراف

امام کاظم(ع): **مَنْ بَدَّرَ وَ أَسْرَفَ زَالَتْ عَنْهُ النَّعْمَةُ.**

هر کس ولخرجی و اسراف کند، نعمت از او زایل می شود.

تحف العقول: ص ۴۰۳

۸. راهنمای عاقل

امام کاظم(ع): **لِكُلِّ شَيْءٍ دَلِيلٌ وَ دَلِيلُ الْعَاقِلِ التَّفَكُّرُ.**

برای هر چیزی، دلیل و راهنمائی است و راهنمای شخص عاقل، تفکر و اندیشه می باشد.

تحف العقول: ص ۳۸۶

۹. مشورت

امام کاظم(ع): **مَنْ اسْتَشَارَ لَمْ يَعْذِمْ عِنْدَ الصَّوَابِ مَادِحًا، وَ عِنْدَ الْخَطِيءِ عَازِرًا.**

کسی که در امور زندگی خود با اهل معرفت مشورت کند، چنانچه درست و صحیح عمل کرده باشد مورد تعریف و تمجید قرار می گیرد و اگر خطا و اشتباه کند عذرش پذیرفته است.

نزهة الناظر: ص ۱۲۳، ح ۱۳

۱۰. پر خوابی و بیکاری

امام کاظم(ع): **إِنَّ اللَّهَ جَلٌّ وَعَزٌّ يَبْغِضُ الْعَبْدَ النَّوَامَ الْفَارِعَ.**

خداوند عز و جل بنده پُر خوابِ بیکار را دشمن می دارد.

الكافی: ۵ / ۸۴ / ۲

۱۱. امانت داری

امام کاظم(ع): **رَأْسُ السَّخَاءِ أَدَاءُ الْأَمَانَةِ.**

سرآمد سخاوت، بازگرداندن امانت است.

نزهة الناظر: ص ۱۹۰ ح ۴۰۶

۱۲. خلاصه علوم

امام کاظم (ع): وَجَدْتُ عِلْمَ النَّاسِ فِي أَرْبَعٍ: أَوَّلُهَا أَنْ تَعْرِفَ رَبَّكَ، وَالثَّانِيَةُ أَنْ تَعْرِفَ مَا صَنَعَ بِكَ، وَالثَّلَاثَةُ أَنْ تَعْرِفَ مَا أَرَادَ مِنْكَ، وَالرَّابِعَةُ أَنْ تَعْرِفَ مَا يَخْرِجُكَ عَنْ دِينِكَ.

تمام علوم جامعه را در چهار مورد شناسائی کرده ام:

اولین آن ها این که پروردگار و آفریدگار خود را بشناسی و نسبت به او شناخت پیدا کنی.

دوم، این که بفهمی که از برای وجود تو و نیز برای بقاء حیات تو چه کارها و تلاش هائی صورت گرفته است.

سوم، بدانی که برای چه آفریده شده ای و منظور چه بوده است.

چهارم، معرفت پیدا کنی به آن چیزهائی که سبب می شود از دین و اعتقادات خود منحرف شوی یعنی راه خوشبختی و بدبختی خود را بشناسی و در جامعه چشم و گوش بسته حرکت نکنی.

کافی: ج ۱، ص ۵۰، ح ۱۱

۱۳. اسباب رحمت و برکت الهی

امام کاظم (ع): إِنَّ أَهْلَ الْأَرْضِ مَرْحُومُونَ مَا يَخَافُونَ، وَ أَدُّوا الْأَمَانَةَ، وَ عَمِلُوا بِالْحَقِّ.

اهل زمین مورد رحمت - و برکت الهی - هستند، مادامی که خوف و ترس (از گناه و معصیت داشته باشند)، ادای امانت نمایند و حق را دریابند و مورد عمل قرار دهند.

تهذیب الاحکام: ج ۶، ص ۳۵۰، ح ۹۹۱

۱۴. انسان های دو چهره و دو زبان

امام کاظم (ع): بِنَسِّ الْعَبْدُ يَكُونُ ذَاوَجْهَيْنِ وَ ذَالِسَانَيْنِ.

بد شخصی است آن که دارای دو چهره و دو زبان می باشد، - که در پیش رو چیزی گوید و پشت سر چیز دیگر -

تحف العقول: ص ۲۹۱

۱۵. خسارت دیده

امام کاظم (ع): الْمَغْبُوبُ مَنْ غَبِنَ عُمَرَهُ سَاعَةً.

خسارت دیده و ورشکسته کسی است که عُمر خود را هر چند به مقدار يك ساعت هم که باشد بیهوده تلف کرده باشد.

نزهة الناظر و تنبيه خاطر حلوانی: ص ۱۲۳، ح ۶.

۱۶. فرق عاقل و جاهل

امام کاظم(ع): مَا قَسَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ أَفْضَلُ مِنَ الْعَقْلِ، نَوْمُ الْعَاقِلِ أَفْضَلُ مِنْ سَهْرِ الْجَاهِلِ.

چیزی با فضیلت تر و بهتر از عقل، بین بندگان توزیع نشده است، تا جائی که خواب عاقل بهتر از شب زنده داری جاهل بی خرد است.

تحف العقول: ص ۲۱۳،

۱۷. اداء امانت و راستگویی

امام کاظم(ع): آدَاءُ الْأَمَانَةِ وَالصِّدْقُ يَجْلِبَانِ الرَّزْقَ.

امانت داری و راست گوئی، هر دو موجب توسعه روزی می شوند.

تحف العقول: ص ۲۹۷

۱۸. خیانت و دروغ

امام کاظم(ع): الْخِيَانَةُ وَالْكَذِبُ يَجْلِبَانِ الْفَقْرَ وَالنِّفَاقَ.

خیانت در امانت و دروغ گوئی موجب فلاکت و بیچارگی و سبب تیرگی دل می باشد.

تحف العقول: ص ۲۹۷

۱۹. قدرت معنوی

امام کاظم(ع): مَنْ أَرَادَ أَنْ يَكُونَ أَقْوَى النَّاسِ فَلْيَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ.

هرکس بخواهد (در هر جهتی) قوی ترین مردم باشد باید توکل در همه امور، بر خداوند سبحان نماید.

بحارالانوار: ج ۷۵، ص ۳۲۷، ضمن ح ۴.

۲۰. اینگونه باش

امام کاظم(ع): أَبْلِغْ خَيْرًا وَ قُلْ خَيْرًا وَلَا تَكُنْ إِمْعَةً.

نسبت به هم نوع خود خیر و نیکی داشته باش، و سخن خوب و مفید بگو، و خود را تابع بی تفاوت و بی مسئولیت قرار مده.

تحف العقول: ص ۳۰۴

۲۱. برخورد با عالم و جاهل

امام کاظم (ع): **عَظُمَ الْعَالِمُ لِعِلْمِهِ وَدَعَّ مُنَازَعَتَهُ، وَصَغُرَ الْجَاهِلُ لِجَهْلِهِ وَلَا تَطْرُدُهُ وَلَكِنْ قَرَّبَهُ وَعَلَّمَهُ.**
عالم را به جهت عملش تعظیم و احترام کن و با او منازعه منما، و اعتنائی به جاهل مکن ولی طردش هم نگردان، بلکه او را جذب نما و آنچه نمی داند تعلیمش بده.

تحف العقول: ص ۲۰۹

۲۲. دنیا مانند مار

امام کاظم (ع): **مَثَلُ الدُّنْيَا مَثَلُ الْحَيَّةِ، مَسُّهَا لَيْنٌ وَفِي جَوْفِهَا السَّمُّ الْقَاتِلِ، يَحْذَرُهَا الرَّجَالُ ذَوِي الْعُقُولِ وَ يَهْوَى إِلَيْهَا الصُّبَّانُ بِأَيْدِيهِمْ.**

مثل دنیا همانند مار است که پوست ظاهر آن نرم و لطیف و خوشرنگ، ولی در درون آن سم کشنده ای است که مردان عاقل و هشیار از آن گریزانند و بچه صفتان و بولهوسان به آن عشق می ورزند.

تحف العقول: ص ۲۹۲

۲۳. دنیا مانند آب دریا

امام کاظم (ع): **مَثَلُ الدُّنْيَا مَثَلُ مَاءِ الْبَحْرِ كُلَّمَا شَرِبَ مِنْهُ الْعَطْشَانُ إِزْدَادَ عَطْشًا حَتَّى يُقْتَلَهُ.**

م ثل دنیا (و اموال و زیورآلات و تجملات آن) همانند آب دریا است که انسان تشنه، هر چه از آن بیاشامد بیشتر تشنه می شود و آنقدر میل می کند تا هلاک شود.

تحف العقول: ص ۲۹۲

۲۴. ترک اهل بیت (ع)

امام کاظم (ع): **مَنْ تَرَكَ أَهْلَ بَيْتِ نَبِيِّهِ ضَلَّ.**

هرکس اهل بیت پیغمبر (ص) را رها کند گمراه می گردد.

اصول کافی: ج ۱ ص ۷۲ ح ۱۰.

۲۵. مشقت در کودکی

امام کاظم(ع): **يَسْتَحَبُّ غَرَامَةُ الْغُلَامِ فِي صِغَرِهِ لِيَكُونَ حَلِيمًا فِي كِبَرِهِ.**

بهتر است پسر را در دوران کودکی به کارهای مختلف و سخت، وادار نمائی تا در بزرگی حلیم و بردبار باشد.

وسائل الشیعة: ج ۲۱، ص ۴۷۹، ح ۲۷۸۰۵.

۲۶. خوب خرج کردن برای خانواده

امام کاظم(ع): **يُنْبَغِي لِلرَّجُلِ أَنْ يُوَسِّعَ عَلَى عِيَالِهِ لئَلَّا يَتَمَنَّوْا مَوْتَهُ.**

سزاوار است مرد نسبت به اهل منزل خود دست و دل باز باشد و در حدّ توان رفع نیاز کند تا آرزوی مرگش را ننمایند.

وسائل الشیعة: ج ۲۱، ص ۴۷۹، ح ۲۷۸۰۵.

۲۷. محاسبه نفس

امام کاظم(ع): **لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَحَاسِبْ نَفْسَهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ، فَإِنْ عَمِلَ حَسَنًا اسْتَرَادَ اللَّهَ، وَإِنْ عَمِلَ سَيِّئًا اسْتَغْفَرَ اللَّهَ وَ تَابَ إِلَيْهِ.**

از شیعیان و دوستان ما نیست، کسی که هر روز محاسبه نفس و بررسی اعمال خود را نداشته باشد، که اگر چنانچه اعمال و نیاتش خوب بوده، سعی کند بر آن ها بیفزاید و اگر زشت و ناپسند بوده است، از خداوند طلب مغفرت و آمرزش کند و جبران نماید.

وسائل الشیعة: ج ۱۶، ص ۹۵، ح ۲۱۰۷۴.

۲۸. عمل از روی درایت

امام کاظم(ع): **قَلِيلُ الْعَمَلِ مِنَ الْعَاقِلِ مَقْبُولٌ مُضَاعَفٌ وَ كَثِيرُ الْعَمَلِ مِنْ أَهْلِ الْهَوَى وَالْجَهْلِ مَرْدُودٌ.**

اعمال شخص عاقل مقبول است و چند برابر اجر خواهد داشت، ولی شخص نادان و هوسران گرچه زیادکار و خدمت و عبادت کند پذیرفته نخواهد بود.

الکافی: ج ۱ ص ۱۷ ح ۱۲.

۲۹. اسباب نورانیت چشم

امام کاظم (ع): ثَلَاثَةٌ يَجْلُونَ الْبَصَرَ: النَّظْرُ إِلَى الْخُضْرَةِ، وَالنَّظْرُ إِلَى الْمَاءِ الْجَارِي، وَالنَّظْرُ إِلَى الْوَجْهِ الْحَسَنِ.

سه چیز بر نورانیت چشم می افزاید: نگاه بر سبزه، نگاه بر آب جاری و نگاه به صورت زیبا.

وسائل الشیعة: ج ۵، ص ۳۴۰، ح ۳.

۳۰. محبوب ترین بنده

امام کاظم (ع): إِنَّ أَحَبَّ عِبَادِ اللَّهِ إِلَى اللَّهِ الْمُتَّقِي التَّائِبُ.

محبوب ترین بندگان در نزد خداوند، پرهیزگار توبه کننده است.

تفسیر القمی: ج ۲ ص ۳۷۷، دانشنامه قرآن و حدیث ج ۱۸، ص ۲۰

۳۱. طلب روزی حلال مانند جهاد در راه خدا

امام کاظم (ع): مَنْ طَلَبَ هَذَا الرَّزْقَ مِنْ حِلِّهِ لِيَعُودَ بِهِ عَلَى نَفْسِهِ وَعِيَالِهِ، كَانَ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عِزُّهُ وَجَلُّهُ.

هر کس این روزی را از حلالش بجوید تا آن را برای خود و خانواده اش فراهم آورد، مانند مجاهد در راه خداوند عز و جل است.

الکافی: ج ۵ ص ۹۳ ح ۳، دانشنامه قرآن و حدیث ج ۱۸، ص ۴۹۴

۳۲. پذیرایی از مهمان

امام کاظم (ع): إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) كَانَ إِذَا أَتَاهُ الضَّيْفُ أَكَلَ مَعَهُ، وَلَمْ يَرْفَعْ يَدَهُ مِنَ الْخَوَانِ حَتَّى يَرْفَعَ الضَّيْفُ يَدَهُ.

امام کاظم (ص): پیامبر خدا (ص) هر گاه برایش مهمان می آمد، غذایش را با او می خورد و دست از سفره نمی کشید تا آن که مهمان، دست می کشید.

الکافی: ج ۶ ص ۲۸۶ ح ۴، سیره پیامبر خاتم (ص)، ج ۴ ص ۳۰۸

۳۳. یاد مرگ

امام کاظم (ع) - عِنْدَ قَبْرِ - إِنَّ شَيْئًا هَذَا آخِرُهُ لِحَقِيقٍ أَنْ يَزْهَدَ فِي أَوَّلِهِ، وَ إِنَّ شَيْئًا هَذَا أَوَّلُهُ لِحَقِيقٍ أَنْ يَخَافَ آخِرُهُ.

امام کاظم(ع)۔ در کنار يك گور۔ فرمود: چیزی که پايانش این است، سزاست که از همان آغاز دل از آن برگردد و چیزی که آغازش این است، بجاست که از پايانش بترسند.

معانی الأخبار: ۳۴۳ / ۱، میزان الحکمه، ج ۹ ص ۲۵۰

۳۴. عاقل و دروغگویی

امام کاظم(ع)۔ لِهَشَامِ وَ هُوَ يَعِظُهُ: إِنَّ الْعَاقِلَ لَا يَكْذِبُ وَ إِنْ كَانَ فِيهِ هَوَاهُ.

امام کاظم(ع)۔ در اندرز به هشام۔ فرمود: خردمند دروغ نمی گوید، اگر چه منافع او در آن باشد.

بحار الأنوار: ۷۸ / ۳۰۵، میزان الحکمه، ج ۱۰ ص ۶۱

۳۵. نوع نگاه به دنیا

امام کاظم(ع): كُنْ فِي الدُّنْيَا كَسَاكِنٍ دَارٍ لَيْسَتْ لَهُ، إِنَّمَا يَنْتَظِرُ الرَّحِيلَ.

در دنیا، مانند کسی باش که در خانه ای ساکن است که مال او نیست و منتظر رفتن است.

تحف العقول: ص ۳۹۸، دنیا و آخرت از نگاه قرآن و حدیث، ج ۱ ص ۸۲

۳۶. باارزش ترین مردم

امام کاظم(ع): إِنَّ أَعْظَمَ النَّاسِ قَدْرًا الَّذِي لَا يَرَى الدُّنْيَا لِنَفْسِهِ خَطْرًا.

با ارزش ترین مردم، کسی است که برای دنیا ارزشی قائل نباشد.

الكافي: ج ۱ ص ۱۹ ح ۱۲، دنیا و آخرت از نگاه قرآن و حدیث، ج ۲ ص ۹۴

۳۷. ادخال سرور

امام کاظم(ع): مَنْ أَدْخَلَ عَلَى مُؤْمِنٍ سُرُورًا فَرَّحَ اللَّهُ قَلْبَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

هر کس مؤمنی را شاد کند، خداوند در روز رستاخیز، او را بسیار دل شاد خواهد کرد.

الكافي: ج ۲ ص ۱۹۷ ح ۲، الگوی شادی از نگاه قرآن و حدیث، ج ۱ ص ۳۹۰

۳۸. غیبت

امام کاظم(ع): مَلْعُونٌ مَنِ اغْتَابَ أَخَاهُ.

ملعون است کسی که از برادرش غیبت کند.

بحار الأنوار: ۷۸ / ۳۳۳، میزان الحکمه، ج ۸ ص ۵۷۷

۳۹. جهاد زن

امام کاظم(ع): **جِهَادُ الْمَرَأَةِ حُسْنُ التَّبَعْلِ**.

جهاد زن، خوب شوهرداری کردن است.

الکافی: ۵ / ۵۰۷ / ۴، میزان الحکمه، ج ۵ ص ۱۰۰

۴۰. در صورت ناتوانی از زیارت قبور اهل بیت(ع)

امام کاظم(ع): **مَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يَزُورَ قُبُورَنَا فَلْيَزُرْ قُبُورَ صُلَحَاءِ إِخْوَانِنَا**.

هر که نتواند قبرهای ما را زیارت کند، قبور برادران صالح ما را زیارت نماید.

بحار الأنوار: ۷۴ / ۳۱۱ / ۶۵، میزان الحکمه، ج ۵ ص ۱۲۹

۴۱. نخستین احسان به فرزند

امام کاظم(ع): **أَوَّلُ مَا يَبْرُ الرَّجُلُ وَلَدَهُ أَنْ يَسْمِيَهُ بِاسْمٍ حَسَنٍ**.

نخستین احسانی که مرد به فرزند خود می کند، این است که نام نیکویی برایش انتخاب کند.

الکافی: ۶ / ۱۸ / ۳، میزان الحکمه، ج ۵ ص ۴۰۶

۴۲. عمل به وعده به کودکان

امام کاظم(ع): **إِذَا وَعَدْتُمْ الصَّغَارَ فَأَوْفُوا لَهُمْ**.

هرگاه به کودکان و عده ای دادید به آن عمل کنید.

بحار الأنوار: ۱۰۴ / ۷۳ / ۲۳، میزان الحکمه، ج ۱۳ ص ۲۵۲

۴۳. عزت در گرو حفظ زبان

امام کاظم(ع): **إِحْفَظْ لِسَانَكَ تَعَزَّ**.

زبان را نگه دار تا عزیز گردی.

الکافی: ۲ / ۱۱۳ / ۴، میزان الحکمه، ج ۷ ص ۳۷۰

۴۴. ترس از خدا حتی در تنهایی

امام کاظم(ع): **لَيْسَ مِنْ شِيَعَتِنَا مَنْ خَلَا ثُمَّ لَمْ يَرَعْ قَلْبُهُ**.

شیعه ما نیست کسی که در تنهایی و خلوت، دلش ترسان [از خدا] نباشد.

بصائر الدرجات: ۲۴۷ / ۱۰، میزان الحکمه، ج ۶ ص ۱۱۹